

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลาย
วัดไชยะภูมิการาม เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

A Developmental method Buddhist the high school at Xayaphoumikaram

Temple Kaisonphomvihan District Savannakhet Province Lao

People's Democratic Republic PDR

พระมาลี กอนอุไล*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยา ภาวะบุตร**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุทัย ลัตยารักษ์***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) สภาพและปัญหาในการบริหารแบบพุทธวิธี 2) หาแนวทางพัฒนาการบริหารแบบพุทธวิธี และ 3) ศึกษาประเมินผลการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิ เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มเป้าหมายได้แก่ครู จำนวน 9 คน ปีการศึกษา 2554 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความพึงพอใจ แบบประเมินผลการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาในการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิ เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า สภาพ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารแบบพุทธวิธี ปัญหา บุคลากรในองค์กรยังขาดความเป็นเอกภาพ ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร อีกทั้งยังขาดการวางแผนในการดำเนินงาน การปฏิบัติงานในหน้าที่ยังไม่ทุ่มเท เสียสละ และมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิมีผู้บริหารเป็นคนรุ่นใหม่ นโยบายในการดำเนินงานยังไม่ชัดเจน

2. แนวทางพัฒนาการบริหารแบบพุทธวิธี ประกอบด้วย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การศึกษาดูงานที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดออบมาพุทธาวาส บ้านสนามไซ เมืองโกสอนพมวิหานแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ 3) การนิเทศติดตาม

3. ประเมินผลการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิ เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี ประกอบด้วย บริหารตนด้วยหลักสัปปุริสธรรม การบริหารคน ด้วยหลักพลธรรม การบริหารงานด้วยหลักอิทธิบาท

คำสำคัญ : การบริหารแบบพุทธวิธี

* ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

และหลักฆราวาสธรรม โดยการใช้แนวทาง การประชุมเชิง ปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศติดตาม สรุปได้ ว่าสามารถพัฒนากลุ่มเป้าหมายทั้ง 9 คน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี ครูได้ แนวทางการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี ส่งผลให้การดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธีในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอน ปลาย ดำเนินไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ สรุปตามรายด้านดังนี้

1) ด้านการบริหารตน ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่ ได้ปฏิบัติงานด้านการบริหารตนด้วยหลัก สัปปริสธรรม ตามขั้นตอนกระบวนการบริหารแบบพุทธวิธีดังนี้ เน้นเป็นคนมีเหตุผลในการทำงาน ปฏิบัติตนให้เหมาะ กับการบริหารและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รอบรู้ในขอบข่ายของงานที่ตนเองดูแลรับผิดชอบ เป็นผู้รับฟัง ความคิดเห็นของบุคคลอื่น เป็นผู้รู้จักการประมาณในการใช้จ่าย ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่ประหยัด อดออม เป็นผู้ กระตุ้นให้บุคคลอื่นทำงานเสมอ ส่งเสริมให้บุคคลากรศึกษาหาความรู้จากสื่อสมัยใหม่ อดทนต่อคำพูดที่ขัดแย้ง ไม่เป็น มิตรหรือคำเสียสดีได้ และมีความเชื่อมั่น กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง เข้าใจความต้องการของบุคคลากร ส่งเสริมการ ตัดสินใจในการทำงานตามหลักการมากกว่าความรู้สึก ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและเป็นผู้นำการนิเทศ

2) ด้านการบริหารคน ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่ ได้ปฏิบัติงานด้านการบริหารคนด้วยหลัก พลธรรม ตามขั้นตอนกระบวนการบริหารแบบพุทธวิธีโดยเข้าใจบริบทของโรงเรียน ประยุกต์ความรู้คุณธรรมเพื่อ นำไปใช้ในการบริหาร บริหารงานโดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจในกฎระเบียบ คำสั่งของทางราชการ สามารถปรับตัว เข้ากับชุมชนได้ หมั่นหาความรู้ เมตตาต่อบุคคลากรและนักเรียน กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของโรงเรียน อย่างมีระบบ ติดต่อบริการประสานงานในการทำงานร่วมกับชุมชน มีเป้าหมายร่วมกันในการแก้ปัญหา เข้าร่วมกิจกรรมกับ ชุมชน แบ่งงานตามความเหมาะสมกับความรู้และความสามารถ มีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารโรงเรียน รู้จักใช้ อำนาจในการบริหาร เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

3) การบริหารงาน ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่ ได้ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานด้วยหลัก อิทธิบาทธรรมและหลักฆราวาส ตามขั้นตอนกระบวนการบริหารแบบพุทธวิธี โดยการเอาใจใส่ในหน้าที่การงานที่ตน รับผิดชอบ ปฏิบัติกับบุคคลากรด้วยอัธยาศัยไมตรีและศรัทธาต่อวิชาชีพ ใช้เหตุผลในการทำงาน เชื้อเพื่อเผื่อแผ่กับ บุคคลากรตามโอกาสอันควร มุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ส่งเสริมให้บุคคลากรมีความเสียสละ อุทิศเวลา ในการทำงาน มีความสุขในการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้บุคคลากรพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ABSTRACT

The purposes of this action research were (1) To study the problem of developmental method Buddhist (2) Moral developmental method Buddhist And (3) To strengthen the developmental method Buddhist the high school at Xayaphoummikaram Temple Kaisonphomvihan District Savannakhet Province Lao People's Democratic Republic PDR The target group consisted of 9 personnel in year 2554. Lecturer 2 using action research four phases: planning, implementing, observing and reflecting. back Tools used in this study were observation and interviews. Questionnaires. The statistics used in this study were percentage, mean, standard deviation. Observation data. And interviews. The present essay

The results of this study were revealed as follows :

1. Conditions and problems of development method Buddhist the high school at Xayaphoummikaram Temple Kaisonphomvihan District Savannakhet Province Lao People's Democratic Republic PDR. The teacher Lack of knowledge about management developmental method Buddhist. The Personnel

problems in the organization lacks unity. Not agree to the change of the organization. Moreover, the lack of teachers in the implementation plan. The work is dedicated to selfless duty and the high school at Xayaphoummikaram Temple There is a new administration. These operations are not clear.

2. developmental method Buddhist Include 1) workshops 2) Study in the high school at Obmaphuttawad Temple Kaisonphomvihan District Savannakhet Province Lao People's Democratic Republic PDR and 3) The Supervision.

3. Assess developmental method Buddhist the high school at Xayaphoummikaram Temple Kaisonphomvihan District Savannakhet Province Lao People's Democratic Republic PDR. The performance management developmental method Buddhist Include Self Management People management and aadministration The developmental method Buddhist Include 1) workshops 2) Study and 3) The Supervision in conclusion, the development prospects of 9 people with knowledge and understanding developmental method Buddhist. The teacher had the operation developmental method Buddhist Proceeded with. And effective. Summarized as follows

3.1 Their management to be a good role model Listen to the opinions of others. Is known about the cost. Promote life-saving Always encourage others. Promote the learning of modern media personnel Patient's conflicts. Confidence. I decide what is right. Understand the needs of people. The decision to promote a greater sense principles. Promote innovation and leadership supervision

3.2 Management of people. Most administrators and teachers Management of people. Most administrators and teachers Application of knowledge and morality, for the use in the administration. Management of knowledge. Understanding of the rules. Orders of government. Able to adapt to the community. Always know. Humanitarian personnel, and students. Vision mission objectives of the school system. Liaison to work with the community. The common goal of solving the problem. Participation in the community. Accordance with the appropriate knowledge and skills. The school has a clear policy. Make use of the power of the executive. Leadership changes.

3.3 Management executives and teachers the most. The practice of management developmental method Buddhist By paying attention to their job responsibilities. Treat people with courtesy and devotion to the profession. The reason for the work. Personnel with the opportunity to be generous. Committed to working to achieve. Staff are encouraged to dedicate their time to work with it in practice. Support staff in professional development to continuously advance.

Keywords : Method Buddhist.

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันนี้องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ต้องพึ่งพางานด้านการบริหารเพราะเป็นงานที่สำคัญต่อการอำนวยความสะดวกที่ทำให้มนุษย์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล การบริหารเป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนความพยายามของกลุ่มคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ รวมทั้งประสบการณ์วิชาชีพที่รวมตัวขึ้นเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ซึ่งบุคคลคนเดียวไม่สามารถปฏิบัติได้สำเร็จ

หรือไม่ยอมกับความสามารถของผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารองค์กร จึงอาจกล่าวได้ว่า การบริหารเป็นสิ่งควรคู่และเกี่ยวข้องกับองค์กรเสมอ

การจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ผู้บริหารในฐานะตัวแทนของบุคลากรในโรงเรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารและดำเนินงานเพื่อเปิดโอกาสให้สังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น การบริหารโรงเรียนโดยหลักพระพุทธศาสนานับเป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความลุ่มลึกทันสมัยและเป็นที่ยอมรับกันในสังคมว่าได้สอนให้คนเป็นคนดีให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สอนให้คนดำเนินชีวิตอย่างไรจึงประสบผลสำเร็จ ไม่ว่าจะเรื่องการทำงาน เรื่องครอบครัวและความสุขทางด้านจิตใจของแต่ละบุคคล

หลักธรรมคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งถือเป็นคำสอนที่มีค่าสูงสุด สมควรค่ามนุษย์ที่จะเรียนรู้และถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ใช้แนวทางในการดำรงชีวิต ดังที่พระครูวิจิตรธรรมโชติ (2548 : 11) ได้กล่าวถึงการบริหารงานโดยอาศัยหลักธรรมว่า การบริหาร ประเทศไทยได้ยึดเอาหลักของพระพุทธศาสนาบริหาร ไม่ว่าจะทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะการบริหารตน (Self Management) ได้ใช้หลักธรรมต่างๆ มาบริหาร ดังนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2547 : 3-4) ได้กล่าวถึงการนำเอาหลักธรรมมาใช้ว่าปัจจุบันมีการนำเอาเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ที่มีอำนาจหรือผู้บริหารในภาครัฐ รวมไปถึงผู้บริหารในระดับสูงขององค์กรในภาคเอกชนอย่างกว้างขวาง จนทำให้ผู้คนในสังคมปัจจุบันมีข้อสงสัยว่าผู้บริหารหรือผู้ที่มีอำนาจกำลังขาดหลักการ บริหารเหล่านี้จริงหรือ ทั้งที่สังคมไทยเป็นสังคมแห่งพุทธศาสนามายาวนานถึงขนาดนำหลักการด้านการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมาภิบาลและการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการมาประกาศเป็นวาระแห่งชาติ ความจริงอย่างหนึ่งคือองค์กรต่างๆ มีการพัฒนาบุคลากรตั้งแต่ระดับล่างจนถึงระดับสูง ถึงเวลาแล้วจึงมีการพัฒนาบุคลากรในด้านคุณธรรม จริยธรรมหรือจรรยาบรรณในการบริหารองค์กร สงบ ประเสริฐพันธ์ (2545 : 251-257) ได้กล่าวถึงการนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต การนับถือศาสนาเราสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการบริหารงานโดยมีหลักธรรมหลายหมวดด้วยกัน เช่น หลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักสัปปุริสธรรม หรือธรรมของคนดี 7 ประการ หรือมรรค 8 ประการ รวมไปถึงทศพิธราชธรรมหรือธรรมของผู้ปกครอง 10 ประการนั้นนับว่าเป็นหลักธรรมเพื่อให้เกิดความรัก ความหวังดีปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและพ้นจากความทุกข์แสดงความยินดีในความก้าวหน้าของคนอื่นและมีความยุติธรรมในการให้รางวัลและการลงโทษ ส่วนพระมหาธรรมาบุญ คุณจินดา (2550 : 1) ได้แสดงทัศนะว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นสถาบันหลักในการให้ความรู้แก่บุตรหลาน เยาวชนของชาติที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากฐานะทางบ้านขัดสน มีปัญหาทางครอบครัว ได้มีโอกาสเล่าเรียนวิชาสามัญเฉกเช่นเยาวชนทั่วไป เพื่อให้ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองทางการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไปด้วย การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้นได้มุ่งหวังถึงความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ ความเป็นผู้นำทางด้านจริยวัตรปฏิบัติ นับว่าเป็นภารกิจหลักที่หนักและสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้ได้ เนื่องจากมีรูปแบบลักษณะเฉพาะ เป็นสถานศึกษาที่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่นๆ เพราะไม่มีความแน่นอนในการบริหารและการจัดการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาที่มีบทบาทในโรงเรียนดังกล่าวล้วนแต่เป็นพระภิกษุ นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นบรรพชิต (พระภิกษุ-สามเณร) การบริหารการศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาปรับปรุงอีกลักษณะหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องการบริหารคนและการบริหารงานของโรงเรียน

สำหรับการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมสังฆตถอนปลายวัดไชยะพุทฺธิการาม เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ขึ้นตรงต่อคณะสงฆ์แขวงและคณะสงฆ์แห่งชาติ มีหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ-สามเณรที่ยากจนหรือลูกหลานของบรรดาเฝ้า อีกทั้งเยาวชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญให้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่ทางโรงเรียนยังมีปัญหาในการดำเนินงานเพราะขาดงบประมาณไม่

เพียงพอต่อการจ้างครู โรงเรียนต้องหางบประมาณจากภายนอกมาเสริม บางแห่งต้องพึ่งพาความเป็นผู้นำของโรงเรียนที่เป็นพระสงฆ์จึงมีงบประมาณมาดำเนินการต่อได้ สภาพการบริหารงานของโรงเรียนจึงไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ ขาดความเป็นระบบ การไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียน การบรรจุแต่งตั้งยังอาศัยระบบดั้งเดิม กล่าวถึงต้องอาศัยวัยวุฒิ ประสบการณ์จำนวนพรรษาที่อยู่ในเพศบรรพชิต อีกทั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวของเราได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบบสังคมนิยมซึ่งมีพรรคประชาชนลาวให้การชี้นำในการดำเนินการของคณะสงฆ์ในแต่ละแขวงเพราะพวกเราถือว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่พวกเราให้การนับถือมายาวนานก่อนมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง การให้การศึกษาแก่บรรดาลูกหลานบรรดาเผ่าในชนบทที่ห่างไกลทางการยังจัดการศึกษายังไม่ทั่วถึง การศึกษาในพระพุทธศาสนาโดยการบวชเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงให้โอกาสแก่ลูกหลานของบรรดาเผ่าทุกคนที่พลาดโอกาสในระบบ

การบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม ในแต่ละแขวง มีการดำเนินการโดยใช้บรรพชิตและฆราวาสในการบริหาร โดยการบริหารยังใช้การบริหารแบบพึ่งพาอาศัยกันเพราะงบประมาณจากรัฐมีน้อยมาก นอกจากนั้นค่าตอบแทนของครูพระที่ทำหน้าที่ทำการสอนก็มีไม่มาก ไม่ทั่วถึง ปัญหาในการบริหารจัดการจึงมีอุปสรรค ผู้บริหารจึงมีความจำเป็นต้องบริหารจัดการงบประมาณ บุคลากร ที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การบริหารแบบพุทธวิธีจึงมีความจำเป็นอย่างมากในการบริหารโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม เมืองโกลสอนพมวิทาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพราะพุทธศาสนาเข้ามาในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ชนธรรมนิยม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของลาว (พระมหากษัตริย์ : 2553) ดังนั้นสรุปได้ว่าการบริหารแบบพุทธวิธีโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม เมืองโกลสอนพมวิทาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวขึ้น ครุยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารแบบพุทธวิธี บุคลากรในองค์กรยังขาดความเป็นเอกภาพ ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร อีกทั้งยังครุยังขาดการวางแผนในการดำเนินงาน การปฏิบัติงานในหน้าที่ยังไม่ทุ่มเท เสียสละ (รายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม : 3)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาในฐานะครูผู้ทำหน้าที่บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ว่าเป็นทางออกที่เน้นการบริหารโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแบบพุทธวิธีบริหารงานขององค์ลัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งมีผลเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน เป็นรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการศึกษา การบริหารโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม เป็นการบริหารภายใต้ความไม่พร้อมหลายประการ แต่คุณภาพและประสิทธิภาพของนักเรียนกลับมีความมั่งคั่งเป็นที่พึงต่อพระศาสนาและสังคมได้ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นให้คนมีคุณธรรมนำความรู้ ออกสู่สังคม ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำมาพัฒนาให้เป็นรูปธรรมต่อวงการศึกษาและสามารถนำไปใช้เป็นหลักการบริหารการศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

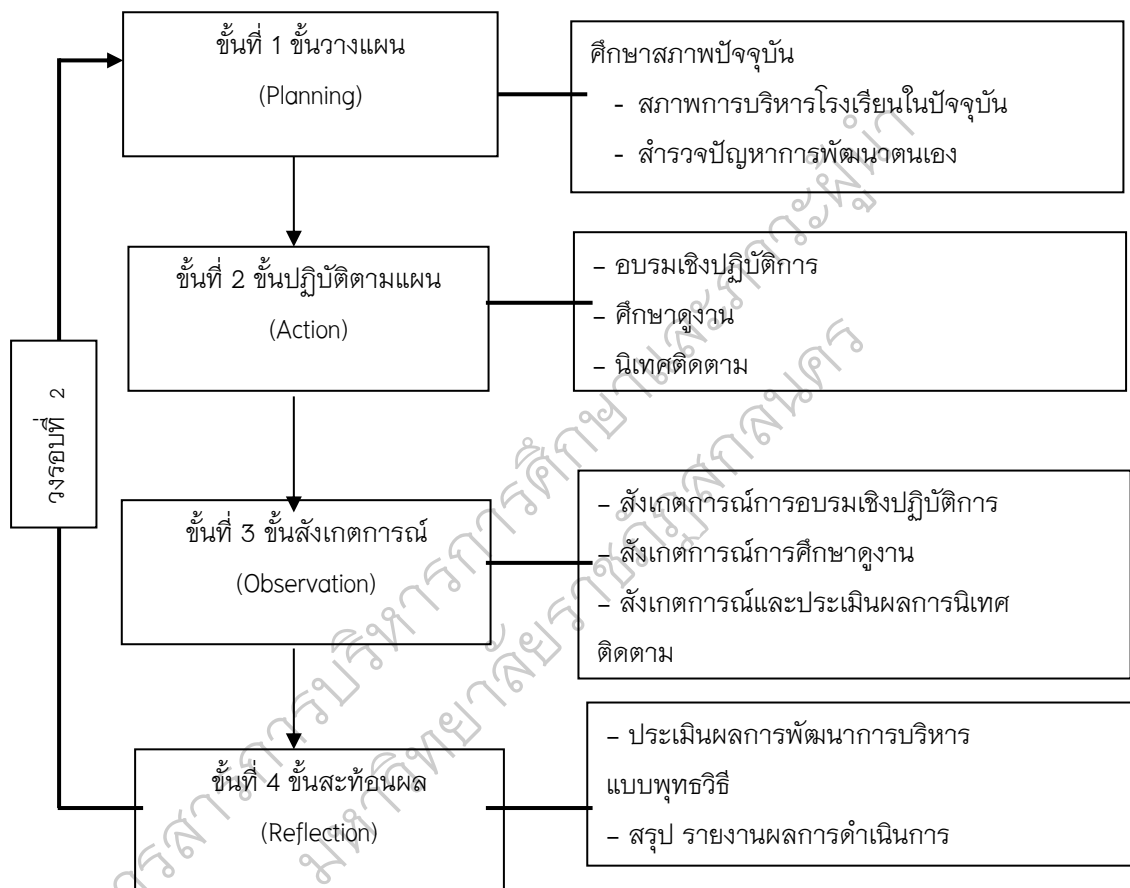
การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดความมุ่งหมายในการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม เมืองโกลสอนพมวิทาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลาย วัดไชยะภูมิการาม เมืองโกลสอนพมวิทาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. เพื่อติดตามและประเมินผลการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลาย วัดไชยะพุทฺธิการาม เมืองโกสอนพนมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย แนวทางการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะพุทฺธิการาม เมืองโกสอนพนมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) ประกอบด้วย 9 คน/รูป
 - 1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 รูป
 - 1.2 ผู้ร่วมวิจัย จำนวน 8 คน/รูป
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะพุทฺธิการาม

- แขวงสะหวันนะเขต จำนวน 6 คน/รูป
- 2.2 วิทยากร จำนวน 2 คน/รูป ได้แก่
- 2.2.1 หัวหน้าฝ่ายการศึกษาวิทยาลัยสร้างครูแขวงสะหวันนะเขตจำนวน 1 คน
- 2.2.2 ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดอมรพุดทาวาด แขวงสะหวันนะเขตจำนวน

1 รูป

- 2.3 คณะกรรมการโรงเรียนจำนวน 7 คน

2. เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะพุทธิการาม เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดประเภทและลักษณะของเครื่องมือและวิธีสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1. ประเภทเครื่องมือ 4 ประเภทดังนี้

1.1. แบบสอบถามการดำเนินงานการบริหารแบบพุทธวิธี โรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะพุทธิการาม จำนวน 1 ฉบับ

1.2 แบบสัมภาษณ์ จำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วย

1.2.1 แบบสัมภาษณ์สภาพปัญหาการดำเนินงานการบริหารแบบพุทธวิธี โรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะพุทธิการาม จำนวน

1.2.2. แบบสัมภาษณ์การอบรมเชิงปฏิบัติการ

1.2.3. แบบสัมภาษณ์การนิเทศติดตาม

1.2.4 แบบสัมภาษณ์การศึกษาดูงาน

1.3 แบบประเมิน จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย

1.3.1 แบบประเมินความพึงพอใจการศึกษาดูงาน

1.3.2 แบบประเมินดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธีโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะพุทธิการาม เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ร้อยละค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติดังกล่าว

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาในการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะพุทธิการาม เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า

โรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะพุทธิการาม ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารแบบพุทธวิธี บุคลากรในองค์กรยังขาดความเป็นเอกภาพ ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร อีกทั้งยังคุ้ยักขาดการ

วางแผนในการดำเนินงาน การปฏิบัติงานในหน้าที่ยังไม่ทุ่มเท เสียสละ และโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการามผู้บริหารเป็นคนรุ่นใหม่ ทำให้นโยบายในการดำเนินงานยังไม่ชัดเจน

2. แนวทางพัฒนาการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย

2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาการดำเนินงานการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ระยะเวลา 2 วัน

2.2 การศึกษาดูงาน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้กำหนดการศึกษาดูงานที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดอบมาพุทธาวาส เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อศึกษาตัวอย่าง แนวทางการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี

2.3 การนิเทศติดตามผล เพื่อให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ตามกำหนดการนิเทศติดตาม ในขณะที่ครูดำเนินการพัฒนาการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี ผู้นิเทศคือ ผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม และพระอาจารย์ใหญ่มหาสมบูน สิริปัญญา

3. ผลการพัฒนาการบริหารแบบพุทธวิธี ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า

3.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

จากการเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ 1) ผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี ประกอบด้วย การบริหารตนแบบสัปปุริสธรรม การบริหารคนด้วยหลักพลธรรม และการบริหารงานด้วยหลักธรรมาธรรมและหลักอิทธิบาท 2) ครูได้รู้จักปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธีในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิการาม 3) ขณะดำเนินการปฏิบัติการบริหารแบบพุทธวิธี จะต้องมีการผู้เชี่ยวชาญมาคอยดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

3.2 การศึกษาดูงาน

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ศึกษาดูงานที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดอบมาพุทธาวาส เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ครูมีความพึงพอใจต่อการศึกษาดูงานอยู่ในระดับมากที่สุด ครูเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี วิธีการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารแบบพุทธวิธี รูปแบบกิจกรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายวัดไชยะภูมิ และครูมีความประทับใจอย่างยิ่งในการศึกษาดูงาน

3.3 ผลการนิเทศติดตาม

ผลการดำเนินงานในรอบที่ 1 พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี บริหารตนด้วยหลักสัปปุริสธรรม การบริหารคนด้วยหลักพลธรรม การบริหารงานด้วยหลักอิทธิบาท และหลักธรรมาธรรม แต่ยังคงขาดทักษะในการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี และผลการประเมินการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี โดยรวมไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจาก ผู้ร่วมวิจัย ผู้ร่วมวิจัยจึงมีมติให้ครูทุกคน ดำเนินการบริหารแบบ พุทธวิธี ในรอบที่ 2

ผลการดำเนินงานในรอบที่ 2 หลังจากได้ดำเนินการนิเทศตามแผนการนิเทศติดตาม การดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี ประกอบด้วย บริหารตนด้วยหลักสัปปุริสธรรม การบริหารคน ด้วยหลักพลธรรม การบริหารงานด้วยหลักอิทธิบาท และหลักธรรมาธรรม โดยการใช้แนวทาง การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศติดตาม สรุปได้ว่าสามารถพัฒนากลุ่มเป้าหมายทั้ง 9 คน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการ

บริหารแบบพุทธวิธี ครูได้แนวทางการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธี ส่งผลให้การดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธีในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลาย ดำเนินไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ สรุปรายตามรายด้านดังนี้

1) ด้านการบริหารตน ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่ ได้ปฏิบัติงานด้านการบริหารตนด้วยหลักสัจธรรม ตามขั้นตอนกระบวนการบริหารแบบพุทธวิธีดังนี้ เน้นเป็นคนมีเหตุผลในการทำงาน ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับฐานผู้บริหารและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รอบรู้ในขอบข่ายของงานที่ตนเองดูแลรับผิดชอบ เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เป็นผู้รู้จักการประมาณในการใช้จ่าย ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่ประหยัด อดออม เป็นผู้กระตุ้นให้บุคคลอื่นทำงานเสมอ ส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาหาความรู้จากสื่อสมัยใหม่ อดทนต่อคำพูดที่ขัดแย้ง ไม่เป็นมิตรหรือคำเสียสติได้ และมีความเชื่อมั่น กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง เข้าใจความต้องการของบุคลากร ส่งเสริมการตัดสินใจในการทำงานตามหลักการมากกว่าความรู้สึก ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมและเป็นผู้นำการนิเทศ

2) ด้านการบริหารคน ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่ ได้ปฏิบัติงานด้านการบริหารคนด้วยหลักพลธรรมตามขั้นตอนกระบวนการบริหารแบบพุทธวิธีโดยเข้าใจบริบทของโรงเรียน ประยุกต์ความรู้คุณธรรมเพื่อนำไปใช้ในการบริหาร บริหารงานโดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจในกฎระเบียบ คำสั่งของทางราชการ สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนได้ หมั่นหาความรู้ เมตตาต่อบุคลากรและนักเรียน กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วิสัยทัศน์ของโรงเรียนอย่างมีระบบ ติดตามประสานงานในการทำงานร่วมกับชุมชน มีเป้าหมายร่วมกันในการแก้ปัญหา เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน แบ่งงานตามความเหมาะสมกับความรู้และความสามารถ มีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารโรงเรียน รู้จักใช้อำนาจในการบริหาร เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

3) การบริหารงาน ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่ ได้ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานด้วยหลักอิทธิบาทธรรมและหลักพรวาสน ตามขั้นตอนกระบวนการบริหารแบบพุทธวิธี โดยการเอาใจใส่ในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบ ปฏิบัติกับบุคลากรด้วยอัธยาศัยไมตรีและศรัทธาต่อวิชาชีพ ใช้เหตุผลในการทำงาน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับบุคลากรตามโอกาสอันควร มุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ส่งเสริมให้บุคลากรมีความเสียสละ อุทิศเวลาในการทำงาน มีความสุขในการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรนำผลการศึกษามาวิเคราะห์หาปัญหาและสาเหตุ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารในแต่ละด้าน

1.2 ควรมีการอบรม สัมมนาผู้ร่วมงานอย่างต่อเนื่อง และให้แนวทางในการบริหารแบบพุทธวิธีในโรงเรียนมัธยมสงฆ์ตอนปลายให้เป็นรูปธรรม

1.3 ควรขยายผลการดำเนินการบริหารแบบพุทธวิธีให้กับบุคลากรในหน่วยงานและหน่วยงานอื่นด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาให้ครอบคลุมหลายๆ ด้าน เช่น การจัดการโรงเรียนแบบวิถีพุทธ การบริหารโรงเรียนผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

- กมล ฉายาวัดมนะ.(2549). การบริหารคนและงาน ตามหลักของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ชบาพลับลิชชิง.
- กรมการศาสนา. (2550). แผนพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.
กระทรวงวัฒนธรรม : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย(อัครสำนักพิมพ์).
- ฉวีวรรณ จันทร์รัตน์. (2550). ข้อธรรมมะแนวสร้างสรรค์ลูกให้เป็นนักสร้างสรรค์.วารสารไทย.กรุงเทพฯ.
- นายสุข คุณกลาง. (2547). การศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน : กรณีศึกษาผู้บริหารโรงเรียนรางวัลพระราชทาน จังหวัดนนทบุรี.ปริญญาานิพนธ์ ค.ม.
มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนคร.
- นวพร เรืองสกุล.(2549). 26 ทศวรรษ พระพุทธเจ้า สูดยอด ซีอีโอ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม. (2550). การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธวิธรรมรักษ์ (บุญเท็น พุทธภิกขุ).เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาธำมรงค์ วรบัณฑิต. (2544). การบริหารบุคคลเชิงพุทธ. วิทยานิพนธ์ .กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต).(2545). มติแห่งปัญญาทางเลือกใหม่สำหรับนักบริหาร. กรุงเทพฯ : ศุภนิมิต.
- พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตโต).(2548). การเผยแพร่เชิงรุก.(พิมพ์ครั้งที่ 5).กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____ . พุทธวิธีบริหาร. (2549). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กิनावงศ์. (2550). หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม.
ปริญญาานิพนธ์ ค.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุจิตรา อภัยวงศ์.(2550). ทัศนคติของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในหน้าที่ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอจันทหารจังหวัดร้อยเอ็ด. ปริญญาานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อรรณพ โยนิจ.(2549). การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. : เชียงใหม่.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.